

ANA-FELICIA DIACONU

În 1892 P.-B. Gheusi își inaugura lucrarea intitulată *Le Blason Héraldique*, întrebându-se în ce măsură blazonul „deja atât de vechi și de facil încât pare că se supune unor reguli imuabile” mai poate fi prezentat într-o formulă nouă și dacă „ceea ce a existat în secolul al XII-lea și a fost codificat de către heraldzi prin geniul lucid care i-a inspirat, a încetat să mai fie adevărat și se impune adaptarea la noile realități”¹. Atunci, răspunsul autorului a fost că, în mod sigur, nici unul din motivele care au dus la apariția și dezvoltarea armeriilor nu mai figurează printre necesitățile lumii moderne, prin urmare blazonul nu mai poate să renască. La rândul ei, arta heraldică², în întregime convențională, a murit odată cu simbolul său, stema³. Radicalismul acestui punct de vedere s-a mai atenuat însă spre finalul cuvântului său introductiv, P.-B. Gheusi declarându-se adeptul unei distincții clare care trebuie făcută între vechile blazoane și arta heraldică modernă, marcată de setea de noi descoperiri și de eclectismul tolerant al vremurilor pe care le trăia.

De atunci și până astăzi s-a scurs ceva vreme și mulți alți autori au încercat să-și explice misterele blazoanelor care altădată reprezentau un *modus vivendi*. Până la urmă, farmecul inepuizabil al acestor izvoare ține de fondul intim al artei heraldice care creează tot timpul impresia că te afli în fața unui mare necunoscut.

Preluarea astăzi a unora dintre dilemele exprimate la sfârșitul secolului al XIX-lea de către Gheusi și încercarea de a formula noi răspunsuri poate părea cel puțin un demers desuet, dacă nu chiar aventurist. Nu ne-am fi gândit însă la o asemenea întreprindere, dacă nu s-ar fi înregistrat unanimitatea punctelor de vedere ale heraldiștilor, exprimate într-un congres internațional, privind permanența heraldicii, ca fenomen uman alimentat de nevoia de individualizare a omului și, prin extindere, a colectivităților⁴. În ultimele decenii, cercetările din domeniul heraldicii s-au îndreptat în alte direcții⁵, neglijându-se faptul că, deși stemele apar ca manifestare tipică și oficială a heraldicii, există o mulțime de alte manifestări, de această dată contemporane, cum sunt: însemnele corporațiilor, abațiilor, universităților, asociațiilor culturale și sportive, care pot fi cercetate. Heraldicii au remarcat încă din anul 1958⁶ utilizarea heraldicii ca element decorativ, mai ales în industria hotelieră, turism și arta populară, subliniind totodată adaptarea sa la publicitate. Această nouă abordare lărgă mult sfera de studiu a științei și artei blazonului, care nu mai era văzută ca o știință ermetică, ce rezista doar raportându-se la un trecut mai mult sau mai puțin îndepărtat, ci ca o disciplină plină de vitalitate ale cărei posibilități de exprimare practică rămăneau valabile.

De la momentul semnalării acestor aspecte și până astăzi nu s-au realizat lucrări care să analizeze detaliat sau cel puțin să surprindă tendințele generale de

acest fel manifestate în planul heraldicii actuale. Explicația constă, credem, în dificultatea realizării unei analize asupra unui fenomen greu de controlat sub raport informațional, dar și teritorial, în permanentă dezvoltare și prea actual pentru a putea emite concluzii definitive. Aprecierile pe care le-am putut găsi în lucrările consultate fac referire la îngrijorarea specialiștilor din țări cu tradiție heraldică, precum Franța, față de interesul arătat de o serie de amatori de blazoane, interes concretizat de cele mai multe ori în realizarea de compoziții greșit întocmite⁷. Acest aspect nu reprezintă nici pentru noi un element inedit dacă ne raportăm la gustul publicului în privința noilor steme orășenești, gust care, de cele mai multe ori, nu are nimic de-a face cu știința și arta blazonului.

La cel de-al X-lea Congres de Heraldică, Genealogie și Sigilografie desfășurat la Iași, în 1999, d-l Const. E. Ștefănescu⁸ a atras atenția asupra preluării și utilizării de însemne heraldice fără nici un fel de discernământ, în tot felul de materiale publicitare (în special mărci de fabrică), menite a comercializa mai bine diverse produse, în sigle ale partidelor politice și altele, însă semnalul respectiv a rămas cunoscut doar participanților și nu a avut nici o urmare practică. Preluând ideea, am încercat în cele ce urmează să lărgim investigațiile în această direcție și să stabilim dacă este cazul să considerăm aceste manifestări noi forme de exprimare ale heraldicii românești sau ele sunt doar degenerări, care astfel devin îngrijorătoare ca urmare a „succesului” de care se bucură.

Potrivit reglementărilor juridice în vigoare⁹, marca este „un semn susceptibil de reprezentare grafică, servind la deosebirea produselor sau a serviciilor unei persoane fizice sau juridice de cele aparținând altor persoane; pot constitui mărci semne distinctive, cum ar fi: cuvinte, inclusiv nume de persoane, desene, litere, cifre, elemente figurative, forme tridimensionale și, în special, forma produsului sau a ambalajului său, combinații de culori, precum și orice combinație a acestor semne”. Singura îngrădire cuprinsă în lege care are tangență cu heraldica se referă la faptul că sunt excluse de la protecție și nu pot fi înregistrate „mărcile care cuprind, fără autorizația organelor competente, reproduceri sau imitații de steme, drapele, embleme de stat, însemne, sigiliile oficiale de control și garanție, blazoane aparținând țărilor Uniunii și care intră sub incidența artic. 6 ter din Convenția de la Paris”. Prevederile menționate se aplică numai mărcilor de fabrică care sunt înregistrate, la cerere, pentru a se bucura de protecție din partea statului; în prezent însă piața este invadată într-o proporție covârșitoare de produse cu marcă neînregistrată și prin urmare, asupra acestora nu există nici un fel de control. În plus, deși se face trimitere la o serie de organe competente, nu se precizează nicăieri care sunt acestea.

Inițiative venite în acest sens din partea unor instituții cu atribuții de natură heraldică pentru stoparea abuzurilor nu au existat până în prezent. Comisia Consultativă Heraldică, organ ce a funcționat în perioada interbelică și care avea între atribuții și pe aceea „de a supraveghea exacta și corecta întrebuințare a stemei țării, a stemelor instituțiilor și organizațiilor bisericești, militare și civile...; și de a da autorităților, instituțiilor și particularilor orice indicații heraldice”, preciza în articolul 2 al regulamentului său de funcționare că „emblemele și mărcile comerciale și industriale nu intră în atribuțiunile acestei comisii”¹⁰, îndreptându-și atenția asupra unor priorități cu o mai mare relevanță istorică, științifică și nu în ultimul rând administrativă. Urmând această tradiție, ar trebui să considerăm că mărcile de fabrică nu au nici o legătură cu heraldica, chiar dacă ele împrumută astăzi simboluri heraldice.

Lucrările de specialitate, mai vechi sau mai noi, consemnează opinii diferite în privința apartenenței acestora la heraldică. În 1355, Bartole alcătuieste un mic tratat intitulat *De insignis et armis* în care precizează că stemele constituie, ca și numele, un mijloc de identificare, așa încât oricine poate să-și desemneze o stemă, după cum poate să-și aleagă numele. Autorul nu stabilea nici o diferență între blazoanele cavalerilor, însemnele notarilor și mărcile de fabrică, ce se supun, potrivit părerii sale, aceluiași reguli¹¹.

Marce de Vissac, în monografia sa dedicată simbolurilor, este adeptul unui punct de vedere contrar: „Armeriile sunt mărci de onoare și de noblețe și trebuie excluse din acea categorie a emblemelor corporațiilor, mărcilor de fabrică, însemnelor comercianților, timbrelor și ștampilelor de orice fel, care sunt semne distinctive dar nu mărci de onoare și de noblețe”¹².

Ottfried Neubecker, unul dintre puținii heraldiști contemporani care abordează subiectul, consideră marca un însemn menit să servească la recunoașterea unui lucru sau la diferențierea între ceva și altceva¹³. Astfel, el amintește că termenul este folosit îndeosebi pentru însemnele proprii unui comerciant sau fabricant care dorește ca rivalii să nu poată imita aspectul produselor sale. În accepția sa, practica nu este deloc nouă¹⁴, fiind dovedită de numărul mare de liste provenite din evul mediu cuprinzând mențiunea a numeroase grupări profesionale care-și individualizau uneltele și mărfurile cu acest gen de mărci¹⁵. „Aceste mărci au sfârșit prin a identifica pe însăși proprietarul, artisanul sau comerciantul propriu-zis și uneori s-au constituit în adevărate armerii”¹⁶.

Tradiția s-a propagat până în zilele noastre, chiar dacă în forme noi. Rigoarea heraldicii a suscitat uneori apariția unor embleme pe care le-am putea numi para-heraldice¹⁷. Puține sunt societățile comerciale care au steme particulare, dar multe sunt cele care folosesc compoziții heraldice pentru a înfrumuseța prezentarea produselor și mărfurilor lor. Este ceea ce englezii numesc *cachet heraldry* și care mai este cunoscută sub numele de heraldica de prestigiu.

Ottfried Neubecker citează multe exemple de produse dintre cele mai diverse care au ca marcă blazonul provinciei sau orașului în care își are sediul firma, ca de exemplu: leul, adoptat de Peugeot, sau crucea și șarpele fantastic milanez de la Alfa Romeo (combinând astfel armele orașului și ducatului Milano)¹⁸. Unele dintre mărcile contemporane au fost concepute conform normelor heraldice. Cităm scoica (cochilia) de la Shell, marcă vorbitoare pentru că *shell* înseamnă în limba engleză cochilie de scoică; șevronul folosit de Citroën, care amintește de sistemul de angrenaj silențios în câprior industrializat de firmă la începuturile sale; câinele cu șase labe suflând asupra flăcărilor de la Agip¹⁹ (companie care comercializează produse petroliere), preluat din rândul figurilor heraldice himerice. Cu siguranță noi, oamenii de astăzi, nu suntem familiarizați cu sistemul complex de relaționări existent în perioada de manifestare a heraldicii vii sau din etapele care au urmat și de aceea nu putem să proiectăm în trecut propriile noastre percepții, concepții și sisteme²⁰. Pentru un gânditor din acele vremuri, a cunoaște și explica un lucru presupunea întotdeauna a arăta că el nu este ceea ce pare să fie, că este semnul unei realități mai profunde, că anunță sau înseamnă altceva²¹.

Primii heraldiști și ulterior toți cunoscătorii artei și științei heraldice au identificat în mare măsură sistemul de relaționări care se stabilește între stemă și realitatea care a generat-o și care în esență joacă rolul de limbaj universal în toată perioada evului mediu.

Convenționalitatea acestei societăți, bazată pe raporturile de fidelitate stabilite între cei care asigură protecția și cei protejați și care iese în evidență, în primul rând, prin ierarhia socială instituită, se regăsește cu mare precizie și la nivelul blazoanelor. Blazonul devine astfel elementul exterior al unei epoci, dacă nu chiar esența ei exprimată foarte concis, pentru că privindu-l (cel puțin în acele vremuri ale căror amănunte nu sunt foarte ușor sesizabile astăzi) se subînțeleg toate elementele importante în viața de zi cu zi a omului medieval. Războiul, religia, justiția, artele, științele, episoadele vieții publice au contribuit la introducerea în blazon a numeroase elemente a căror simbolistică este greu de descoperit astăzi. Dar, deși aplicarea lor este adesea îndepărtată și confuză, cauza generatoare este aceeași, iar ele au fost întotdeauna create cu intenția de a aminti un nume, o faptă sau o idee. Semnificațiile pe care astăzi le atribuim diferitelor figuri sunt departe de a fi riguroase și absolute. Ca urmare, și comparațiile sunt posibile numai în anumite limite. Teoretic vorbind, elementele care concură la identificarea unei steme sunt trei: scutul heraldic și implicit câmpul, un anumit număr de figuri denumite mobile și un număr limitat de culori, respectiv metale, toate supuse regulilor heraldice²².

Stemele nu mai constituie de multă vreme în mod oficial însemne ale demnității sau ale nobleței și nu mai reprezintă imaginea unei personalități juridice, orice persoană putând să-și alcătuiască o astfel de compoziție²³. Poate că această realitate a făcut ca simboluri utilizate de heraldică să fie preluate în mod analogic de mărcile de fabrică și nu numai, știut fiind faptul că un simbol, spre deosebire de semn, prezintă multiple semnificații. Astfel, se ajunge la situația ca mărcile de fabrică să păstreze funcția de marcă de recunoaștere, valabilă și în cazul stemelor, dar să renunțe la tot ce ține de zestrea mentală a evului mediu, puternic ancorată în tradiția creștină și păgână. Decodificarea unui însemn heraldic se dovedește a fi extrem de dificilă astăzi de către cei neinițiați, imaginile foarte familiare altădată fiind greu de înțeles. La rândul ei, heraldica a cunoscut transformări gradate de-a lungul timpului, marcate, pe de o parte, de introducerea în cadrul mobilelor sale a unora noi, rezultate ale progreselor înregistrate la nivelul civilizațiilor și, pe de altă parte, de modul în care sunt redată în desen o serie de realități care au menirea de a individualiza posesorul. Peter Gwynn-Jones, în excelenta sa lucrare destinată artei heraldice, afirmă chiar că o trăsătură a heraldiștilor secolului al XX-lea este aceea a capitulării prea ușoare a ideilor în fața desenului heraldic, care apare, astfel, mult mai potrivit pentru reclamă sau publicitate²⁴. Deși reprezentarea picturală a unui peisaj sau a altui element ce se dorește a fi evidențiat este în general considerată o scădere a calității heraldicii, practica aceasta s-a dovedit un experiment inevitabil care, în final, demonstrează că heraldica nu a fost niciodată statică și că este pregătită să primească idei noi. În această categorie se poate include și preferința spre formele geometrice, mai abstracte, dar cu un impact vizual mai puternic.

Pentru a încheia problema mărcilor de fabrică, adăugăm că nimic din regimul lor de funcționare (cel puțin în spațiul românesc), și avem în vedere aspecte legate de continuitate sau regulile privind codificarea reprezentării, nu ne îndreptățește să le considerăm forme noi de manifestare ale heraldicii, ci mai degrabă aspecte care scapă de sub controlul heraldicii, fiind influențate de aceasta.

În societatea românească de după 1989 a devenit o practică curentă și întrebuintarea însemnelor electorale, a siglelor respectiv insinelor, de către partidele politice, în unele cazuri acestea fiind chiar mai percutante decât programul sau candidații unui partid. Însemnele de acest fel sunt, în genere, aprobate de Birourile

Permanente și supuse votului Congresului sau Conferinței Naționale. Ele pot fi menționate în statutul partidului, în capitolele de dispoziții generale sau finale. Legea electorală, care interzice utilizarea însemnelor naționale de către un partid în campania electorală, a determinat apariția, pe lângă însemnele oficiale, care pot conține tricolorul, și a unor semne electorale distincte, în cazul partidelor ce folosesc simbolurile naționale în însemnele lor. Folosirea semnelor electorale este atestată încă din perioada interbelică, atunci funcționând și o Comisie Centrală Electorală, care avea între competențe și atribuirea unor astfel de semne partidelor politice. În spiritul legilor electorale din această perioadă, pentru a se evita eventualele confuzii, s-a procedat la o diferențiere „obligând fiecare formațiune politică să-și aibă semnul ei”²⁵. S-au dat astfel două elemente distincte fiecărei grupări, și anume: titlul și semnul, însă, în cele din urmă, „s-a pus atâta preț pe semn”, încât ulterior, pe buletinele de vot figurau doar acestea, renunțându-se la titulatura partidului. În total au fost create 26 de semne electorale²⁶, constând dintr-o figură geometrică simplă sau o combinație de asemenea figuri²⁷, care erau atribuite în ordinea depunerii listelor de către candidați sau tradiției unui partid în folosirea unui anumit semn²⁸.

Astfel, în intervalul 1920–1930 s-au atribuit, după cum urmează:

- Partidul Poporului: „steaua plină, în șase colțuri” (1920);
- Partidul Național Liberal: „o cruce plină” (1920);
- Partidul Democrat (Take Ionescu): „snopul de grâu” (1920);
- Partidul Țărănesc Basarabean: „coasa și grebla cruciș” (1920);
- Partidul Conservator Progresist: „sapa” (1920);
- Partidul Socialist din România: „două ciocane încrucișate” (1920);
- Partidul Țărănesc: „secera” (1922);
- Partidul Naționalist-Democrat: „un drapel cu secera pe el” (1922);
- Preoțimea din Basarabia: „o carte groasă închisă, pe care e pus semnul crucii” (1922);
- Partidul Național Țărănesc: „circumferința” (1926);
- Frontul Plugarilor: „două linii paralele orizontale” (1926–1933);
- Partidul Țărănesc și al Armoniei Sociale: „unghiul drept” (1927);
- Partidul Social Democrat din România: „triunghiul” (1927);
- Liga Apărării Național Creștine: „linia culcată” și ulterior „spirală” (1927);
- Partidul Maghiar: „două linii tăiate, formând între ele două unghiuri ascuțite și două opuse” (1927).

Dacă la începutul perioadei menționate însemnele alese se doreau, după cum reiese din documente, „simbolul ideilor ce le propagă partidele”²⁹, analiza semnelor electorale atribuite, începând cu anul 1928, reflectă opțiunea spre forme îndeosebi geometrice, între care se pot menționa: cercul, pătratul, trei linii verticale paralele, spirala, două linii orizontale paralele, „o circumferință tăiată la mijloc de o linie verticală”, „o circumferință între două linii verticale tangente”, „trei linii paralele orizontale tăiate de trei linii paralele verticale”, un punct etc. Contestațiile nu au lipsit și au fost în principal cauzate de confuziile apărute în urma asemănării dintre semne sau atribuirii greșite a unor semne din cauza neatenției la depunerea listelor sau a faptului că unele din persoanele care solicitau un anumit însemn nu aveau acordul președintelui de partid.

Așadar, alcătuirea însemnelor formațiunilor politice de astăzi prin folosirea de simboluri vegetale (trandafirul, bradul, frunza), animale (calul, acvila, leul), figuri

cosmice (steaua, soarele), simboluri preluate din heraldica clasică (leul rampant având într-o labă crucea, acvila cruciată), a literelor inițiale, reprezintă o nouă noutate postdecembristă. Cuprinse sau nu într-un scut, ele au menirea de a transmite un mesaj strict definit în statutele partidelor și care, de această dată, ca și în cazul mărcilor de fabrică, nu mai poate fi considerat decât ca un mijloc de individualizare a posesorului. Prin urmare, nu se poate vorbi despre o tradiție în această privință, toate exemplele menționate, ca de altfel și altele ce nu au fost incluse, demonstrând lipsa oricărei legături cu un conținut de factură heraldică.

Deși aceste considerații nu acoperă complet problema, nu trebuie să ne împiedice să tragem unele concluzii. Din cele două exemple alese se poate constata că știința heraldică și-a găsit aplicații în domenii de activitate complet diferite de împrejurările care au generat sau alimentat apariția și dezvoltarea ei. Cu siguranță, de-a lungul timpului, simbolurile heraldice au căpătat o mare putere de expresivitate, așa încât astăzi asistăm la o invazie de imitații nereușite ale stemelor de altădată. Dacă în ceea ce privește forma ele seamănă cu stemele, aceste reprezentări sunt complet golite de conținutul heraldic propriu-zis. Rămâne de văzut dacă mulțimea lor nu alterează esența noțiunii de heraldică, având în vedere numărul restrâns al cunoscătorilor ei și dacă nu ar fi necesar un control în această direcție din partea instituțiilor de profil, eventual într-o formulă juridică mai severă.

Provocarea care se conturează în fața specialiștilor este, credem, în ce măsură se poate fixa granița unde se termină aplicabilitatea heraldicii și unde începe arbitrarul, prostul gust și necunoașterea. La nivel științific lucrurile nu sunt și nu au de ce să fie complicate, date fiind încărcătura istorică și tradiția cu care vine heraldica. Dificultatea se conturează în momentul în care formele moderne de comunicare și de difuzare ale informației, mai rapide și cu succes imediat, domină mijloacele specifice omului de știință, acestea din urmă dovedindu-se a fi, dacă nu prea puține, aproape sigur fără sorți de izbândă în a se face auzite și înțelese atunci când trebuie.

NOTE

¹ P.-B. Gheusi, *Le blason Héraldique*, Paris, 1892, p. X.

² Termenul desemnează, potrivit lucrărilor de specialitate, latura practică a științei heraldice, adică modul de alcătuire a unei steme.

³ P.-B. Gheusi, *op.cit.*, p. XI.

⁴ X. de Ghellinck Vaernewyck, *L'Héraldique phénomène humain permanent*, în *Recueil du IV-e Congrès International des Sciences Généalogique et Héraldique*, Bruxelles, 1958, p. 148.

⁵ Se cuvine să amintim astfel contribuțiile remarcabile ale lui M. Pastoureau, S. de Vajay sau ale lui O. Neubecker, precum și ale regretatului D. Cernovodeanu. Un loc aparte în acest context îl ocupă lucrarea d-nei Ileana Căzan, *Imaginar și simbol în heraldica medievală*, București, 1996. D. Cernovodeanu aprecia chiar că „noua orientare în studiul actual al blazonului european rezidă, în special, în analiza armorialului evului mediu, căutându-se să se stabilească măsura în care stemele unei epoci reflectă ideologia și fenomenele socio-culturale ale vremurilor respective, decodificarea semnificației lor putând duce la corelații interesante cu religia, cu filosofia, cu istoria, cu arta, cu estetica, chiar și cu tehnologia din secolele XIII–XVI” (RevIst, 18, 1997, 5–6, p. 420).

⁶ X. de Ghellinck Vaernewyck, *loc.cit.*

⁷ Vezi Genéviève D'Haucourt, G. Durivault, *Le blason*, Paris, 1965, p. 43; E. Secretan, *Revue française d'héraldique et de sigillographie*, 54–59, (1984–1989), 1990, p. 85.

⁸ Comunicare la al X-lea Congres de Genealogie și Heraldică, Iași, 13–16 mai 1999: C.E. Ștefănescu, *Aspecte privind heraldica de prestigiu în România postdecembristă*.

⁹ Legea privind mărcile și indicațiile geografice, nr. 84/1998.

¹⁰ D.A.N.I.C., fondul Comisia Consultativă Heraldică, dos. nr. 1, p. 1.

¹¹ Apud Genéviève D'Haucourt, G. Durivault, *op.cit.*, p. 33.

¹² Marc de Vissac, *Allégories et symboles. Enigmes. Oracles. Fables. Apologues. Parables. Devises. Hiéroglyphes. Talismans. Chiffres. Monogrammes. Emblemes. Armoiries*, Paris, 1872, p. 199.

¹³ O. Neubecker, *Le grand livre de l'héraldique*, Bruxelles, 1977, p. 82.

¹⁴ Pentru exemple de mărci armoriata, folosite în evul mediu de către diverse categorii profesionale, vezi H. Gourdon de Genouillac, *L'Art Héraldique*, Paris, 1859, p. 214–222.

¹⁵ În spațiul românesc, în Transilvania, au fost identificate sigiliile și mărcile ale diferitelor bresle care au funcționat aici, însemne care apar pe documentele create, dar și pe produsele specifice, pe etichetele sau steagurile breslelor. Deși majoritatea constau în compoziții care trimit la activitatea breslei, o parte dintre ele conțin reprezentări heraldice care reflectă modificările politice intervenite în statutul Transilvaniei.

¹⁶ H. Gourdon de Genouillac, *op.cit.*, p. 214–222.

¹⁷ „Para-heraldica” desemnează în mod convențional practica folosirii simbolurilor care nu sunt în mod real heraldice, dar care sunt utilizate, după modelul veritabilelor armerii, ca semne de recunoaștere.

¹⁸ O. Neubecker, *op.cit.*, p. 263.

¹⁹ *Ibidem*, *loc.cit.*

²⁰ C. Ittu, Buletinul Comisiei de Heraldică, Genealogie și Sigilografie al Academiei Române, *Fișala Cluj-Napoca*, 1–2 (1995–1996), 1998, p. 16.

²¹ A. Scolbetzine, *Arta feudală și rolul ei social*, București, 1979, p. 34.

²² M. Pastoureau, *Traité d'héraldique*, Paris, 1997, p. 318.

²³ Genéviève D'Haucourt, G. Durivault, *op.cit.*, p. 42.

²⁴ P. Gwynn-Jones, *The art of heraldry. Origins, Symbols, Designs*, Londra, 1998, p. 111.

²⁵ Vezi D.A.N.I.C., fondul Ministerul Justiției. Direcția Judiciară. Comisia Centrală electorală (1919–1939), *passim*.

²⁶ *Ibidem*, dos. 4/1928, p. 7 v.

²⁷ *Ibidem*, dos. 3/1930, p. 233.

²⁸ *Ibidem*, dos. 1/1920, p. 47.

²⁹ În art. 49 din legea electorală pentru Adunarea Deputaților și Senat (publicată în Mon. Of., 71, 27 martie 1926, p. 27) precizările sunt explicite în privința semnelor electorale: „Comisiunea electorală va întocmi, îndată după constituirea ei, un tablou indeductibil de semne geometrice, cât mai distincte, din care grupările politice cunoscute sau candidații au dreptul să-și aleagă un semn pentru țara sau pentru localitățile unde candidează. Aceste semne rămân proprietatea grupului sau candidaților ce le-au ales. Alegerea semnelor se va face cu cel puțin 20 de zile înainte de ziua alegerii. Dimensiunile semnelor nu vor întrece 10 × 10 milimetri. Imaginile de obiecte sunt interzise sub sancțiunea nulității declarațiunii de candidatură. Tabloul de semne se va publica în Monitorul Oficial. El nu va putea fi modificat sau completat în intervalul de la convocarea corpului electoral până la terminarea alegerilor. O grupare nu poate adopta ca semn distinctiv același semn ca altă grupare, chiar dacă s-ar așeza în ordine deosebită. În cazul când două grupări au cerut același semn, el rămâne atribuit grupării a cărei cerere a fost mai întâi înregistrată. Semnele nu vor putea fi așezate decât în fruntea listei – fie la mijloc în dreapta sau stânga ei – și nu numai în spațiul care rămâne liber între marginea de sus a pătratului și primul nume de candidat. Comisiunea centrală îndată ce constată că semnul ales de o grupare este în conformitate cu legea, liberează depunătorului sau persoanei desemnate de el un act de primire care constată declararea semnului, în forma, numărul și așezarea în care s-au primit. Organizarea centrală a partidelor constituite, cari au obținut un semn pe întreaga țară, vor putea comunica președinților biurilor electorale județene numele persoanelor, singure în drept să folosească semnul partidului în județul respectiv”; vezi și D.A.N.I.C., fondul Ministerul Justiției. Direcția Judiciară. Comisia Centrală electorală (1919–1939), dos. 1/1922, p. 40.

QUELQUES CONSIDÉRATIONS CONCERNANT L'HÉRALDIQUE D'AUJOURD'HUI

RÉSUMÉ

Les armoiries ont constitué, une longue période, l'élément extérieur le plus particulier de la société, si non même son essence, exprimée dans une manière très concentrée, parce qu'en les regardant on peut reconstituer des détails de la vie quotidienne de l'homme médiéval. La guerre, la religion, la justice, les arts, les épisodes de la vie publique, tous ont apporté leurs contributions dans le mode de composition et de figuration des pièces et des meubles héraldiques. Aujourd'hui, c'est très difficile d'identifier leurs significations profondes parce que, d'habitude, l'idée ou la motivation d'origine est lointaine et confuse. En plus, notre système de relations, complètement différent de celui médiéval, fait que les images si familières jadis soient difficiles à comprendre.

Mais, l'aplicativité élargie de l'héraldique a déterminé l'emprunt de ses symboles par d'autres domaines. De nos jours on peut remarquer l'utilisation de ces signes-symboles dans différentes circonstances et dans la plupart des cas sans connaître leurs origines et leurs interprétations. On présente quelques exemples et on analyse le phénomène.